

9. Vrtep, spelunca, še se je ohranilo v lastnem imenu vesi, v votlini stoječe, Vertepe blizu Celja.

Akoravno dosti besed je v moravo-panonsčini, ktere tudi nahajamo v korotanski slovensčini, in sicer že v najstariših spomenicah, vendar iz tega ne sledi, da bi korotansko-slovenski jezik bil „gerader Descendent“ moravsko-panonskega, kakor sta Šafařík in Schleicher do drobnega prepričana.

Od kod pa toraj izvira ta uzajemnost besed, katerih kyrillščina (macedo-bolgarščina) ne pozna?

Jaz mislim: iz občjenja norenskih in panonskih prvotnih Slovanov, ktere so iz severa prišli moravski Slovani v pokrajinah Panonije in Norenskega še tu pa tam našli.

Po takošnih jezikoslovnih preiskavah bomo vendar našli resnico, ktero že pet let zagovarjam, da prebivavci starega Norika in zapadne strani Panonije bili so Slovani in sicer karantanski Slovani.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Pazina 21. aprila 1858. F. C. — Pri nas ljudje tožijo, da jim je huda letošnja zima po nogradih v nekterih krajih veliko škode napravila; pri vsem tem pada vinska cena bolj in bolj, ker je po hramih še mnogo vina na prodaj. Kakor povsod je bilo tudi tukaj lansko vino posebno dobro, in vincarji so bili s pridelkom sploh zadovoljni. Spud (52 bokalov) dobrega vina se sedaj prodaja po 7 do 9 goldinarjev, utegnili bi pa cena še bolj pasti. Druge leta so radi Krajnci po vino sèm zahajali, al lansko jesen, ko bi bili lahko boljšega in cenejše nakupili, ni bilo od njih nič kaj slišati; menda so se obrnili na Dolensko in Štajersko, ker so se tudi v teh krajih vina dobro obnesle. Črnega vina so posebno Teržaščani ob času tergatve veliko po Istri nakupili in so takrat ceno nekoliko podražili, pozneje pa je zavolj slabe kupčije in obilnega blaga cena sopet padla. — Istra, posebno Liburnija, ima še bogat zaklad za slovensko slovstvo. Bogato besedišče, pregovori, pripovedke in pesmi, vse to ima mnogo vrednosti. Marljivi nabiratelj narodnih starin, gospod Jakob Volčič, je mnogo dragocenih reči nabral in jih tako pozabljivosti rešil. Ali enemu človeku ni mogoče potergati vseh cvetic, kar jih raste med ljudstvom. Domoljubni možje, ki živé med prostim ljudstvom, bi si velike zasluge za slovstvo pridobili, ako bi po izgledu Volčičevem delali. Dvignite se toraj, nabirajte drobtince, da v zgubo ne gredó! Čas je, da vstane tudi Istra iz dolgega spanja in ne zaverže dote, ki jo je prejela od Gospoda narodov. Bog!

Iz Tersta 13. aprila. J. M. — Ker „Novice“ ravno novo postavijo za pòsle razglašajo, naj Vam pišem nekaj od dekel ali keršenc v Terstu. — Vsak vé, da Terst ima obilo prebivavcov in da zato dokaj dékel potrebuje. Terst pa ni edino samo mesto, temuč k mestu se šteje še 22 sosesk na kmetih, v katerih prebiva 24,000 ljudi, ki so skoraj sami Slovenci, ako pa niso, saj slovensko govorijo. Pa le od dékel hočem govoriti, ne od hlapcov, katerih je sicer tudi potreba. Krajnci ne znajo okoli tert hoditi, zato nam njih fantje niso tako po godu. Od vseh krajev pa pridejo les dekle, al le prehitro se belega kruha privadijo in zato nočejo dolgo služiti in si na bolje življenje pomagajo. In res se vidi marsiktera gospá, ktera je komaj pet let v Terstu vodo nosila; — al krivično sodi, kdor misli, da se mora kaj takega vselej po nepošteni poti zgoditi. Jez sem na Krajnskem dostikrat slišal: „ne hodi v Terst, ako češ poštena biti.“ — To je laž! Terst ima na Krajnskem res tako ime, — zakaj pa pridejo od tam vsi, pa vendar večidel taki dekličí, ki so že domá sprideni bili? — take tudi tukaj ne bojo šle v kloster, ampak bojo, kar so. Ako pa pride pošteno in dobro dekle, bo tudi tù, kar je, in Bog ji bo še večjo srečo dal ko drugod. Tudi tukaj

smo pobožni ljudje, posebno Slovenci; priča tega je, da samo v naši fari novega s. Antona je devet bratovšinj, v ktere je več tisuč devic in dobrih ljudi zapisanih, ktere častiti duhovni gospodje na vso moč podperajo. Tedaj tudi pri nas niso device bele vrane — tudi pri nas Boga poznamo! — Veliko pomanjkanje dékel pride od tega, da se v malih letih, ko les pridejo, omožijo: poštene dobro, druge pa kakor morejo, samo da dolgo ne služijo. Ako se bojiš, draga Krajnica, h gospódi v službo iti, hodi h kmetu; tam boš vsak večer roženkranc molila in vsaki praznik dvakrat v cerkev šla; plačilo in jéd je pa tam kakor tukaj bolje ko na Krajnskem.*)

Iz Ljubljane. Blejska grajšina (Herrschaft Veldes) je prodana parskemu gosp. grofu Arko-tu. Med škofom briksenskim, čigar je grajšina, in pa med grofom je bila kupčija že davnej sklenjena; ker pa škofijstvo briksensko brez papeževega in cesarjevega dovoljenja ni móglo prodati grajšine, je mogla ta reč iti v Rim in na Dunaj. Te dni ste prišle poterdne pismi in tako pride grajšina blejska v nove roke. Za olepšanje pojezérja ima grajšina dosti prilžnosti kaj storiti; iz serca želimo, da bi kaj storila. — V poslednjem zboru mestnega odbora je bila služba mestnega teržnega komisarja gosp. Janezu Globočnik-u, bivšemu komisijskemu kancelistu v Loki podeljena. — Osnova nove postave za pòsle, veljavne za mesto ljubljansko, je bila posebnemu odboru v prevdark izročena. — Pogodba mestnega magistrata s teržaško družbo za napravo gazne svečave (Gasbeleuchtung) je že toliko gotova, da bode nova svečava o sv. Mihelu 1859 popolnoma upeljana, če ne že pred; največ prevdarka bo treba za to, kam naj se dene gazometer. — V pondeljek je bil slavni Fernkorn iz Dunaja tukaj; določil je, da podoba Radecki-tova, ktero bo iz brona on vžil, bo najbolje stala v sredi drevoreda „Sternalee.“

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. 19. t. m. so blizu 100 centov zlata in srebra iz hramov narodne banke v c. k. kovnico prepeljali, iz ktere se bodo novi zlati in sreberni dnarji kovali.

Iz Beneškega. C. k. delegacija v Beluni je ukazala, da vsak posestnik in kolón (zakupnik) mora do dobrega obrati gosence na svojem drevji, posebno pa perstanico ali srebernico (Ringelraupe) in pa prehodno gosenco (Prozessionsraupe). Kdor to zanemari, plača do 4 gold. kazni.

Iz Prage. C. k. gospodarska družba je sprožila dobro reč, namreč asekuracijo bolne živine. Družba ta bode osnovana kakor bratovšina, to je, kdor stopi v družbo in mu brez njegove krivice pogine živina, prejme vso škodo povernjeno. Berž ko se oglasi dostojno število družbenikov, se bojo posvetovale postave za to asekuracijo.

Iz Moravskega. V Vlahovicu je nekdo telico skrivaj zaklal, ktera je imela vrančni prisad. Jedel je njeno meso in — umerl. Dvema drugima, ktera sta pomagala telico klati, so se izpustili črni mehurčki po rokah in sta zlo zbolela.

Iz Banata. Ozimina in posebno pšenica pri nas tako lepo stoji, da smémo prav dobre letine pričakovati, ako kaka posebna uíma pozneje ne pride čez polje. — Ravno tako vesele novice se slišijo iz Moldave in Valahije.

Iz Horvaškega. V „Wanderer“ toži nekdo zlo o žalostnem stanju horvaških posestnikov in pravi med drugim: „Najbolj potrebno je naši deželi, da moremo svoje pridelke berzo v večje kupčijske mesta pošiljati; kdor deželi dobro želi in ni enostranskih misel, bo poterdil, da je železnice od Zidanega mosta čez Zagreb v Sisek in pozneje

*) Radi bi zvedili: koliko služi pòsel v teržaški okolici, ki ne sluje ravno za bogato? Dajte nam tudi to vediti. Vred.

do Vukovara najbolj treba in največ koristi bo dajala, ker brodarstvo po Savi ni nikdar gotovo.“

Iz Erdeljskega. V soseski Vadazdski je storilo 81 mož družtvo, katerega pogodbe so podpisali in shranili. Spoznavši, da je tudi najčisteje žganje počasen strup, kateri mnogo bolezen in zgodno smert vzrokuje in ker žganjar ni bolji kakor tisti, ki sam sebe umori; dalje da tatinstvo, požiganje, ubijanje in druge hudodelstva večidel iz pijanosti po žganji izvirajo, so sklenili in se zavezali: 1. nikomur več v vasi pripustiti, da bi žganje točil, in da nihče več v vasi ne sme žganja na prodaj imeti; kdor se bo zoper to pregrešil, plača 1 fl. kazni; 2. da bo, ko bo kak ud tega družtva kaj zidal, mu vsaki ud en dan pomagal; dobival bo za to hrano, pa brez žganja; 3. zavezali so se dalje, da ima iz vsake hiše vsaj en človek k pogrebu priti, če kak vasčan umerje; ako se to ne zgodi, plača gospodar tiste hiše 6 kr. v posebno dnarnico, katero bo oskerboval poseben za to postavljen človek; na koncu vsacega leta bo dajal rajtengo od té dnarnice; in 4. so se zavezali, iz soseske dva za to pripravna moža izvoliti, ktera se zavežeta, za vsacega, ki v soseski umerje, grob skopati.

Iz Rusije. Rusija ima v Evropi največ goveje živine; cenijo jo na 25 do 28 milijonov repov, tako, da na 12 ljudi pride 5 goved. Vsako leto se blizo polčeteri milijon goved zakolje.

— V Rusii izhaja ta čas 109 mnogoverstnih časnikov v ruskem in tujih jezikih, in 95 dnévnikov in periodičnih oglasnikov učenih družb.

Iz Bosne. 26. marca je 110 kristjanov pri Samucu na avstrijsko zemljo se preselilo, ker Turki neusmiljeno preganjajo in zapérajó vse, kateri tretjine ne odrajujejo, dasiravno sta dala Azis paša in Kajmakam paša Tuzliški povelje, zastale tretjine ne s silo ne vse na enkrat poberati. Iz tega slednji lahko vidi, kako se spolnujejo ukazi vladnega komisarja v Bosni. Nepopoljšljiva silovitost domačih Turkov in podkupljivost nižjih turških urednikov je tolika, da nič zoper njo ne premore.

Iz Černe gore. Černogorci so pred kratkim na škodraškem jezeru 18 turških čolničev vzeli v tamni noči, ko so mirno privezani ležali brez vse straže. Ker so se pa evropejski konzuli v Škodri temu zoperstavili, so jih dali Černogorci zopet nazaj in v Vranjo so jih odrajtali.

— Knez Danilo je ukazal, pri cerkvenih opravilih zopet za ruskega cara in carinjo in za rusko pravoslovno cerkev moliti. Cetinjski arhimandrit Nikanor Njeguš je šel v Petrograd, menda se bo dal za škofa črnogorskega in epirskega posvečiti. Hodil je v Zadru v šolo in s svojo posebno vdanostjo in pohlevnostjo se je knezu jako prikupil.

Iz Angležkega. 17. t. m. je višja porotnica v Londonu Bernarda nekrivega spoznala. „Le Nord“ piše o tem: Potem ko je višji sodnik Lord Campbell še enkrat ponovil uspeh cele preiskave in obravnave, je vstal Bernard ter zagotovil, da bombe v Brisel poslane niso bile tiste, ktere so v Parizu rabili. Rekel je: „Prič nisem imenoval, da nihče ne pride v škodo po meni. Nikolj nisem imel morivcov najetih, in če je šel Rudio v Pariz, je šel iz lastne volje. Nikolj nisem naklepov z moritvijo delal; zarotil sim se pa, trinožtvo vgonobiti. Nikolj ne bom morivec, nikolj, nikolj!“ — Ob 3. uri so šli porotniki posvetovat se in ob šterih se vernejo. Tiho je vse, ko ponoči. Sodni pisar praša porotnike: „Gospodje, ali ste enih misel? Ali je Bernard kriv ali ni kriv?“ — Odgovor: „Ni kriv!“ je bil z glasnim ploskanjem sprejet, gospé so migale s svojimi rutami, gospodje s klobuki. — Bernard pa ni bil samo obdolžen, da je bil pripomožen k napadu na Napoleonovo življenje; obdolžen je bil tudi umora družih. Vprašal je tedaj advokat Simon, eden zagovornikov, ali imajo

namen, Bernarda tudi zavoljo poslednjih obtožb zasledovati in soditi. Lord Campbell je rekel na to: „Gospodje, ker nimamo za ostale obtožbe nikakoršnih pričeval, je Vaša dolžnost izgovoriti, da ni kriv.“ Šli so se zopet posvetovat porotniki, pa kmali se vernejo in rečejo tudi, da ni kriv. S tem je prestal Bernard najhuje; zakaj če bi ga bili krivega spoznali, bi ga bili po angležkih postavah ob glavo djali. Še ena ga čaka, in prišel bo pred navadno porotnico zavoljo zarote. „Times“ piše, da bodo Bernarda prostega pustili, če dobí poróka za sebe.

— Bernardovo oprosteno pretresajo časniki vsaki po svoje, vsi pa so za izrečenje porotnikov. Le malokdo misli, da bi to vtegnilo prijaznosti s Francozi škodovati. Vse pa se raduje in veseli in brati je, da bodo dali govor Bernardovega zagovornika, advokata James-a, v 2 milijonih iztisov na svetlo. — Angležka vlada je po izrečenju vélikega državnega pravdnika od daljega Bernardovega zasledovanja odstopila in obtoženec je tedaj popolnoma oprosteno.

Iz Francozkega. Da so Angleži Bernarda tako spustili, je zbudilo na Francozkem, zlasti pa v Parizu perve dni hudo nevoljo. Posebno dva časnika: „Univers“ in „Constitutionel“ sta gromela zoper to, da je bilo groza. Ljudstvo je bilo bolj pokojno in slišalo se je samo tu in tam vprašanje: „Kaj bodo v Parizu rekli na to?“ Govora, ki ga je govoril Bernardov zagovornik James, ne sme noben francozk častnik natisniti, dasiravno vse hrepeni po njem.

— Razun Bernardove pravde daje Francozom v Parizu sedaj troje novih volitev za postavodajni zbor največ govoriti, ktere so na 26. t. m. odločene; gré pa voliti zbornike namesti treh umerlih opornikov. Vlada se nadja, da se bodo volitve po njeni volji izšle, dasiravno to še ni gotovo.

— Slišati je zopet o zboru diplomatov v Parizu; eni pravijo, da se bo začel 10., drugi pa 15. maja. Napoleon bo neki poslal dotičnim vladam svoje mnenja, po katerih ne bo več mogoče, to reč še dalje odlašati.

Pozvanje.

Marljivi domoljubi so začeli z lepim namenom in dobrim vspehom nabirati gradivo za „slovensko basnoslovje.“ Mnogo so že prinesle „Novice“ o tem iz vsih krajev drage domovine; še več pa leži zakopanega v zakladu naroda. Išimo in zasledujmo te dragocene bisere v narodu, dokler še ni prepozno. Čas hiti in nemilo pometa osoda za njim. Hitimo tudi mi! Zavernem tedaj vse domoljubne pisatelje na *Tvorko*, ktera je bila gotovo našim starodavnim sprednikom zanimivo bitje. Marsikaj bi se dalo še med ljudstvom o nji zvediti. Čast. gosp. Poženčan je nekoliko o nji že omenil v 28. listu „Novic“, stran 112, leta 1846.

Fr. Malavašič.

Darovi za Vodnikov spominek.

Od I.—XX. naznanila . 816 fl. 52 kr.

Iz Dunaja je poslal konec februarja:

Gospod dr. Matija Dolenc, dvorni in sodni advokat .	25 fl.	— kr.
„ dr. Franc Zupančič, „ „ „ „ .	10 „	— „
„ dr. Janez Smuk, „ „ „ „ .	10 „	— „
„ dr. Franc Egger, „ „ „ „ .	5 „	— „
„ dr. Janez Steiner, „ „ „ „ .	5 „	— „
„ dr. Franc Žurga, c. k. notar	10 „	— „
„ dr. Marian Koller, c. k. dvorni svetovavec .	10 „	— „
„ Raimund Alborghetti, c. k. dvorni svetovavec	5 „	— „
„ dr. Vincenc Klun, prof. kupčijske akademije	1 „	— „
„ J. Jevnikar, c. k. ofic. najvišje polic. oblasti	1 „	— „
„ Matevž Cigale, c. k. ministerialni koncipist .	1 „	— „
„ Juri Jenko, „ „ „ „ .	1 „	— „

Skupaj . 900 fl. 52 kr.